

- דחוף -

תאריך: 14 יוני 2017
מספרנו: 10005

באמצעות פקס: 02-6467001

לכבוד
מר אביחי מנדלבלויט, עו"ד
היועץ המשפטי לממשלה
משרד המשפטים

שלום רב,

הנדון: החלטת ועדת השרים לענייני ביטחון לאומי לצמצם את אספקת החשמל לתושבי עזה

בשם "ג'ישה - מרכז לשמירה על הזכות לנוע", "עדאלה, המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל", "המוקד להגנת הפרט", "האגודה לזכויות האזרח בישראל", "רופאים לזכויות אדם", "זזים - קהילה פועלת", "במקום - מתכננים למען זכויות תכנון", "יש דין - ארגון מתנדבים לזכויות אדם", "אמנסטי אינטרנשיונל", "בצלם", "שוברים שתיקה", "חקל - ברית להגנה על זכויות אדם", "עקבות", "עיר-עמים", "שלום עכשיו" ו"רבנים למען זכויות אדם - שומרי משפט", הריני לפנות אליך בדרישה בהולה כי תבהיר לחברי ועדת השרים לענייני ביטחון לאומי, שהחלטתם לצמצם את אספקת החשמל לתושבי רצועת עזה עומדת בניגוד לדין הישראלי והבינלאומי. החלטה זו עלולה להמיט אסון לא רק על תושבי הרצועה אלא על תושבי האזור כולו ומשכך מחייב תפקידך להנחות את הוועדה לבטלה ללא דיחוי. נימוקי הפנייה להלן:

רקע

1. ביום ראשון 10.6.2017 פנתה עמותת "ג'ישה" לשר הביטחון ולחברי ועדת השרים לענייני ביטחון לאומי על מנת להתריע בדחיפות מפני קבלת החלטה שתוביל לצמצום אספקת החשמל ברצועה. בפנייה זו הודגש כי **כבר כעת המצב ברצועה חמור ומסוכן**. לאספקת החשמל הנמוכה השלכות מרחיקות לכת: 100 מיליון ליטרים של ביוב לא מטופל זורמים לים מדי יום; התושבים מקבלים לכל היותר ארבע שעות חשמל רצופות שלאחריהן 12 שעות נתק לפחות; תחנות התפלה מושבתות; שפכים לא נשאבים; גנרטורים מופעלים עד קצה היכולת; מחלקות בבתי חולים מושבתות בשל המחסור בחשמל; ומי שתלויים במכשור מציל חיים נמצאים בסכנה. **לנוכח תמונת מצב קשה זו, הודגש כי גופים מקצועיים מתריעים כבר עכשיו מפני אסון הומניטרי מתקרב**.

2. לצערנו, נפלו הדברים על אוזניים ערלות. כלי התקשורת פירסמו אתמול כי הקבינט המדיני-בטחוני החליט "להענות לבקשת הנשיא הפלסטיני מחמוד עבאס" ולצמצם את אספקת החשמל לרצועה. עוד פורסם כי עובר לקבלת ההחלטה גורמים בכירים בצבא תיארו בפני הקבינט את המצב ההולך ומחריף ברצועה וכי ההחלטה התקבלה "חרף אזהרת צה"ל מהסלמה בעקבות המשבר"¹.

¹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/1.4161995>

3. החלטת הקבינט אינה חוקית. היא עומדת בניגוד לדין הישראלי והבינלאומי. נפרט בקצרה: אין זו הפעם הראשונה שרשויות השלטון והמשפט בישראל נדרשות לסוגיית אספקת החשמל לרצועת עזה. כידוע, בשנת 2008 קבע בג"ץ כי על ישראל למלא את החובות המוטלות עליה מכוח דיני המשפט הבינלאומי ההומניטרי ולהעביר של אספקת מוצרים הומניטריים חיוניים לרצועת עזה. למרבה הצער אמות מידה **נמוכות** ביותר נקבעו בפסק הדין באשר לחובותיה של ישראל ונפסק כי היא חייבת לאפשר "אספקה רק של הטובין הדרושים לשם קיום הצרכים ההומניטריים החיוניים של האוכלוסייה האזרחית".

4. באשר לסוגיית אספקת החשמל, הרובצת לפתחנו גם עתה, קבע בית המשפט כי "...החובות העיקריות המוטלות על מדינת ישראל ביחס לתושבי רצועת עזה נובעות ממצב הלחימה השורר בינה לבין ארגון החמאס השולט ברצועת עזה; חובות אלה נובעות גם ממידת שליטתה של מדינת ישראל במעברי הגבול שבינה לבין רצועת עזה; וכן מהמצב שנוצר בין מדינת ישראל לבין שטח רצועת עזה לאחר שנות השלטון הצבאי הישראלי באזור, אשר בעקבותיו נוצרה לעת הזו **תלות כמעט מוחלטת של רצועת עזה באספקת החשמל מישראל**".²

החלטת הקבינט אינה עומדת באמות המידה המינימאליות שנקבעו בהלכה הפסוקה

5. למרבה הצער, תלותה של רצועת עזה באספקת חשמל מישראל נותרה כשהייתה ויתכן שאף התחזקה. על אף חלוף השנים ממתן פסק הדין, ישראל עודנה שולטת במעברי הגבול ומטילה מגבלות כבדות על תנועות אנשים, מוצרים וסחורות מהרצועה ואליה. כך למשל, 100 אחוז מהפריטים הנחוצים לתיקון, תחזוק או פיתוח התשתיות ברצועה חייבים אישור של ישראל. בנוסף, ישראל מטילה מגבלות חמורות על הכנסת גנרטורים, חלקי חילוף שלהם וציוד נוסף שנועד לעזור לאוכלוסייה להתמודד עם המחסור בחשמל כגון סוגים שונים של מצברים, מכשירי אל-פסק ועוד ועוד.

6. על אף עליה ניכרת בצורך בחשמל, היום כמו בעת מתן פסק הדין, מוכרת ישראל לרצועת עזה נפח חשמל מזערי של 120 מגה ואט. זאת למרות שבשנת 2008 הדרישה המשוערת עמדה רק על כ-200 מגה ואט ואילו היום נדרשים לכל הפחות 400 מגה ואט כדי לספק את צרכי האוכלוסייה ברצועה. עוד יש להדגיש כי הסכסוך בין הרשות הפלסטינית לחמאס הוביל להשבתת תחנת הכוח היחידה הפועלת ברצועה מאז אמצע אפריל ומאז, בין 80 ל-100 אחוז מהחשמל שעומד לרשות שני מיליון תושבי הרצועה מסופק על ידי ישראל (תלוי באספקה הלא סדירה ממצרים).

7. כאמור לעמדתנו, בפרשת **אלבסיוני** קבע בג"ץ רף נמוך ביותר המחייב את ישראל למלא אחר חובות מינימליות כלפי תושבי הרצועה. החלטת הקבינט מלמדת שההפחתה כיום תהיה קיצונית אף יותר מזו שהיתה בעת הדיון בעניין **אלבסיוני**, שם עמדה על הפרק הפחתה של פחות מ-5 אחוז בנפח החשמל המסופק לרצועה ואילו היום, אם תיושם החלטת

² בג"ץ 9132/07 אלבסיוני ואח' נגד ראש הממשלה ואח' (פסק דין מיום 30.12.2008), סעיף 12 לפסק הדין (להלן, פרשת אלבסיוני).

הקבינט עלול נפח המסופק לרדת בלפחות 30 אחוזים. הפחתת חשמל נוספת ברצועת עזה היא קו אדום שאסור לחצותו, היא תהווה הפרת בוטה של פסיקת בג"ץ ושל הדין ההומניטארי החל על ישראל.

התבססות על תשתית עובדתית מלאה ואובייקטיבית הייתה מונעת את קבלת ההחלטה

8. למען הסדר הטוב נציין, כי מאחר והחלטת הקבינט התקבלה במחשכים ולא פורסמה, אנו נאלצים להתבסס על דיווחים בכלי התקשורת השונים. העובדה כי הליך קבלת ההחלטה נערך בהעדר שקיפות מעורר שאלות דחופות רבות שיש להבהיר ולפרסם לציבור בישראל ובעזה בטרם תיושם ההחלטה: מהם פרטיה המדויקים של ההחלטה שהתקבלה; מהו נפח החשמל שיופחת; מתי עתידה ההחלטה להיכנס לתוקף; האם יופחת החשמל בכל עשרת הקווים ברצועה במידה שווה; האם הוחלט על הפחתה רק בחלק הקווים; האם קיימת תוכנית מקיפה ומפורטת לגבי הפחתה; האם הפחתה החשמל תבצע בכל שעות היממה או רק בשעות מסוימות; האם הועברה לרשויות ברצועת עזה הודעה על ההחלטה ופרטיה על מנת לאפשר להם להיערך להפחתה; אם כן, כמה זמן מראש ניתן להתראות והאם נבדק כי הזמן שניתן יאפשר התארגנות נאותה; האם ההחלטה תיושם באופן שיבטיח כי לא יפגעו שירותים חיוניים ברצועה (שלא ייגרם נזק בבתי החולים, במתן שירותי רפואה, לתשתיות הביוב, התפלת מים וכו'); אילו צעדים ננקטו על מנת להבטיח כי לא ייגרם נזק בלתי הפיך ומהם צעדי הבקרה והפיקוח עליהם הוחלט במטרה להבטיח כי המצב ברצועה לא יתדרדר לכדי אסון הומניטארי; האם נאסף מידע על כמות הגנרטורים המצויים ברצועה, חלקי החילוף להם ויכולתם לפצות על אובדן החשמל; האם ישראל נערכת לאפשר העברה של גנרטורים נוספים לרצועה, חלקי חילוף, אמצעי תחזוקה ודלק על מנת לפצות על הקיצוץ באספקה; אלו הן רק חלק מהשאלות הדחופות העומדות עתה על הפרק.

9. ספק רב אם תשתית חשובה זו, שבחינתה מתחייבת בנסיבות אלו, נאספה ונבחנה כפי שמחייב החוק. ברי כי על המדינה לאסוף מידע זה ממקורות מקצועיים ואובייקטיביים שאין להם אינטרס מובהק בהחלטה. העדר השקיפות והקושי להבין מהי התשתית העובדתית עליה הסתמכה הממשלה בעת קבלת ההחלטה הטריד את השופטים בפרשת אלבסיוני. פסק הדין מבקר את התנהלות המדינה ומצוין בו כי הדין בנוגע לצמצום אספקת החשמל לעזה "הצריך בירור עובדתי מורכב והתקשינו לקבל נתונים בעניין זה מנציגי המדינה...". ברי כי אם העובדות היו נלמדות כראוי, הייתה נחשפת העובדה שכבר היום ומזה שנים, הפגיעה בזכויות היסוד של תושבי עזה חמורה ביותר, קל וחומר אם יאלצו לספוג צמצום נוסף באספקת החשמל.

ההחלטה התקבלה בניגוד לדין ההומניטארי

10. מהדיווחים בתקשורת אנו למדים כי המניע להחלטת הקבינט הוא מדיני-פוליטי שנוגע למשולש היחסים ישראל, הרשות הפלסטינית ותנועת חמאס. בהקשר זה נציין כי יהיה משקלם של השיקולים אלה אשר יהיה, אין בהם כדי להצדיק את הפגיעה באוכלוסייה האזרחית בעזה. אכן, הדין ההומניטארי מכיר בחרג שלפיו **רק בעת קיומו של צורך צבאי מיידי** ניתן לפגוע באוכלוסייה אזרחית (וגם אז הפגיעה צריכה להיות מידתית). במקרה

הנדון, צמצום הפסקת החשמל אינה לצורך צבאי מידי וגם אינה מידתית ועל כן היא פסולה ומהווה הפרה בוטה של הדין ההומניטארי.

11. הצורך באספקת חשמל סדירה אינו נובע רק בשל החובה לכבד את זכויותיהם של תושבי הרצועה. מזה זמן רב, אין עוד מחלוקת כי לישראל יש אינטרס ראשון במעלה להבטיח את שיפור תנאי המחיה ברצועה ולסייע לפיתוח כלכלתה. הפעולות המתוכננות על ידי ישראל עתה עומדות בניגוד מוחלט לכך ולכן מסכנות את האזור כולו, ועלולות להוביל לסבב לחימה מיותר נוסף. בנסיבות אלו לא מדובר רק בהחלטה שאינה סבירה, אלא גם בהחלטה שאינה מידתית, שכן הנזק שיגרם לציבור הישראלי והפלסטיני ולאזור כולו מהסלמת המצב באזור גדול בהרבה מכל "תועלת" (מדינית או אחרת) שתופק מיישום ההחלטה.

12. כאמור, הדין ההומניטארי לא פוטר את מדינת ישראל מאחריות ישירה על המצב בעזה גם אם אין לחדד כי גם לרשות הפלסטינית, לממשלה בפועל בעזה, למצרים ולקהילה הבינלאומית אחריות למצב הרעוע ברצועת עזה. הדבר אינו מבטל את אחריותה הניכרת של ישראל למצב שכן החובות המופרות כאן, הן **חובות המוטלות** מלכתחילה על ישראל הן מכח המשפט הישראלי והן מכח המשפט הבינלאומי.

13. אין ישראל יכולה לטעון כי היא ספק נייטרלי הנענה לדרישה של לקוח. מתוקף השליטה הרבה שלה על נסיבות חייהם של תושבי עזה היא אחראית לתקינות החיים של תושביה וזאת מכוח היותה עדיין כוח כובש ברצועה. עליה גם האחריות למצוא פתרונות כיצד להמשיך ולספק את מלוא החשמל וגם לדאוג לקדם את הגדלת כמות החשמל הנחוצה לחיים מודרניים תקינים של תושבי עזה. אחריות זו אך גוברת בשל העובדה כי מסייהם של התושבים נגבים ונאספים בידי ישראל.

סיכום

14. לנוכח כל האמור לעיל, נבקש כי תנחה את הדרג המדיני לחזור בו מהחלטתו ולהימנע מקיצוץ אספקת החשמל לעזה. עוד נבקש את התייחסותך ללא דיחוי למכתבנו זה ובמיוחד לשאלות בסעיף 9. **נבקש לדעת מתי עתידה ההחלטה להיכנס לתוקף וזאת על מנת להימנע מפניה מיותרת לערכאות. ככל שלא נקבל מענה לשאלה זו עד מחר, נאלץ להגיש עתירה לבג"ץ בימים הקרובים ללא התראה נוספת.**

בברכה,

אסנת כהן ליפשיץ, עו"ד
מנהלת המחלקה המשפטית